

Orłowski, Bolesław

Zebranie Zespołu Historii Rozwoju Konstrukcji Technicznych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 17/2, 390-391

1972

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZEBRANIE ZESPOŁU HISTORII GEODEZJI

Zebrań Zespołu Historii Geodezji, które odbyło się w dniu 20 listopada 1971 r., poświęcone było następującym zagadnieniom:

1. *Technika geodezyjna przy budowie sal akustycznych w XV wieku na podstawie badań zamku w Pieskowej Skale* (referent — prof. Jerzy Gomoliszewski).

Przeprowadzone badania pozwoliły prof. Gomoliszewskiemu stwierdzić umiejętności dawnych mistrzów w zakresie czterech dziedzin wiedzy, mających znaczenie dla powyższych konstrukcji, a mianowicie: umiejętność precyzyjnego tyczenia linii krzywych w przestrzeni — czyli geodezyjnej techniki pomiarowej; znajomość matematyki, a w szczególności geometrii; znajomość akustyki; umiejętność projektowania sal akustycznych i ich budowy.

Potwierdzają one także doskonałą znajomość wśród piętnastowiecznych budowniczych geometrycznych i akustycznych właściwości elipsoidy oraz umiejętność ich stosowania przy realizacji wewnątrz akustycznych. Znali oni również technikę bardzo dokładnego tyczenia powierzchni elipsoidalnych, a więc posiadali tym samym umiejętność rozwiązywania zagadnień z dziedziny zwanej obecnie geodezją inżynierską.

Badania w tym zakresie, oparte na precyzyjnych pomiarach geodezyjnych i fotogrametrycznych zostały zainicjowane i są kontynuowane właśnie przez prof. Jerzego Gomoliszewskiego. Podjęte przez niego prace w takich obiektach akustycznych, jak sale zamku w Wiśniczu, pałacu w Niepołomicach, klasztoru na Biełanach w Krakowie, wnętrza kościoła w Lublinie oraz tzw. groty szeptów w Oliwie, przyczynią się do sformułowania dalszych wniosków w tej dziedzinie, zaś kwerendy w źródłach historycznych pozwolą zbadać, czy umiejętność budowania tego rodzaju sal akustycznych była powszechnie znana, czy też stanowiła tajemnicę zawodową dawnych mistrzów. Powyższy problem jest jednym z tych, które mają zastosowanie współczesne.

2. *Geodezja na dawnym Uniwersytecie Wileńskim* (referent — mgr inż. K. Sawicki). Historia miernictwa związana z reguły z wykładami geometrii teoretycznej miała na uczelni wileńskiej długą historię. Autor referatu, biorąc za tło rozwój tej wiedzy w świecie — przedstawił jej dzieje na podstawie analizy dotychczasowych opracowań o Uniwersytecie Wileńskim i na podstawie analizy podręczników tamtejszych profesorów oraz dokonanych przez nich przekładów.

3. *Warsztat geometry sprzed stulecia* (referent mgr inż. S. J. Tymowski). Autor skoncentrował się głównie na problemach zawodu geodezyjnego XIX w., kiedy to nastąpiło zbliżenie nauki o kształcie i wielkości Ziemi z miernictwem praktycznym, geodezji wyższej z niższą, kiedy w ślad za zaopatrzeniem terenu w punkty stałe o znanych współrzędnych mogła nastąpić, w określonych warunkach społeczno-ekonomicznych, jedność teorii i praktyki. Wykazał on zarówno zapotrzebowanie społeczne na zawód geometry, związane z uwłaszczeniem wsi, rozwojem przemysłu, rozbudową miast, budową kolei żelaznej i regulacją wód jak i postępowanie stosowanych metodach pracy i instrumentach dostarczanych przez rozwijający się przemysł. Tak jak w XIX w. cechą warsztatu geometry było to, że zmienił się w biuro inżyniera, tak w wieku XX czynnikiem rewolucjonizującym stała się technika fotogrametryczna przy użyciu lotnictwa.

Józef Babicz

ZEBRANIE ZESPOŁU HISTORII ROZWOJU KONSTRUKCJI TECHNICZNYCH

W dniu 11 stycznia 1972 r. w siedzibie Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN odbyło się, w ramach comiesięcznych zebrań Zespołu Historii Rozwoju Konstrukcji Technicznych, posiedzenie, na którym mgr Aleksander M. Rostocki wygłosił referat

Kryteria klasyfikacji samochodów jako zabytków techniki w PRL. W ten sposób Zakład włączył się do realizacji uchwały Rady Motoryzacyjnej przy Radzie Ministrów PRL z dnia 28 marca 1968 r., zmierzającej do objęcia ochroną prawną zabytków motoryzacyjnych oraz utworzenia muzeum motoryzacji. Celem zebrań było przedyskutowanie merytorycznych podstaw odpowiednich rozporządzeń. W oparciu o tezy referatu i wnioski wypływające z dyskusji zostaną w najbliższym czasie opracowane pod patronatem Zakładu projekty przepisów, które następnie przedłoży się kompetentnym władzom.

W posiedzeniu, któremu przewodniczył doc. Alfred Wiślicki, wzięli udział, poza stałymi współpracownikami Zakładu, przedstawiciele Politechniki Warszawskiej, Instytutu Transportu Samochodowego, Wojskowego Instytutu Historycznego, Szefostwa Służby Czołgowo-Samochodowej Ministerstwa Obrony Narodowej, Polskiego Związku Motorowego, Fabryki Samochodów Osobowych na Żeraniu. Referent, w zgrabnie skonstruowanej prelekcji, przedstawił i uzasadnił podstawowe kryteria, którym powinien odpowiadać zabytek techniczny w dziedzinie motoryzacji. Zaproponował on uznanie za takie zabytki: 1) wszystkich samochodów wyprodukowanych przed 1945 r., 2) prototypów, pojazdów eksperymentalnych itp. skonstruowanych w Polsce (włącznie ze znajdującymi się obecnie w budowie), a także ich części oraz dokumentacji, 3) pojazdów typów, których produkcja została już zaniechana. Referent jednocześnie podkreślił konieczność elastycznego stosowania tych wskázówek i w konkretnych przypadkach brać pod uwagę rozmaitych dodatkowych względów. W ożywionej dyskusji, jaka się następnie rozwinęła, wysunęto jeszcze dodatkowe kryteria, a mianowicie: potrzebę zabezpieczenia pojazdów związanych z historią kraju, bez względu na ich wartość z punktu widzenia historii techniki (mgr J. Pruszyński), kryterium liczebności (mgr inż. B. Orłowski), potrzebę zabezpieczania pojazdów produkowanych w Polsce z pierwszej i ostatniej serii, dla zobrazowania rozwoju samochodu w ramach danego typu (mgr inż. J. Roman).

Rozważano też kwestię słuszności przyjęcia przez referenta 1945 r. za datę „graniczną”. Opowiedział się za nią prof. W. Sudra, natomiast płk mgr inż. J. Stanisławski uznał ją za zbyt odległą. Należy przy tym zaznaczyć, że referent zastrzegł, iż jego zdaniem, granica ta stale powinna ulegać zmianie. W związku z tym prof. E. Olszewski w swej wypowiedzi, poświęconej głównie bardziej ogólnej charakterystyce specyficznych cech zabytków techniki, zauważył, że stała aktualizacja (w miarę potrzeb) takiej granicy, może stać się swego rodzaju miarą postępu w danej dziedzinie, a nawet punktem wyjścia dla prognostyki i planowania. Wielu zebranych przytaczało również przykłady, świadczące o alarmującej sytuacji w dziedzinie zabytków motoryzacji oraz o konieczności niezwłocznego podjęcia akcji w celu odpowiedniego ich zabezpieczenia (mgr inż. Z. Jędraszko, mgr inż. W. Rychter, mgr inż. J. Roman, płk mgr inż. J. Stanisławski, doc. A. Wiślicki, mgr inż. B. Orłowski). Wszyscy zebrani jednomyślnie uznali za niezbędne możliwie jak najszybsze wprowadzenie w życie uchwały Rady Motoryzacyjnej z 28 marca 1968 r.

Bolesław Orłowski

ZEBRANIE ZESPOŁU TEORII POLITYKI NAUKOWEJ

W styczniu 1972 r. przy Pracowni Badań nad Społeczną Funkcją Nauki Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN został powołany nowy interdyscyplinarny zespół. Jest to Zespół Teorii Polityki Naukowej, przewodniczy mu doc. Zdzisław